

Mikko Luoma

JOHTORYHMÄN KÄSIKIRJA

ORGANISAATION TÄRKEIMMÄN
JOUKKUEEN TOIMINTA,
JOHTAMINEN JA KEHITTÄMINEN

ALMA TALENT
HELSINKI 2021

Tilaa Johtoryhmän käsikirja
Alma Talent Shopista: shop.almatalent.fi

© Copyright 2021 Alma Talent Oy ja Mikko Luoma

ISBN 978-952-14-4452-4

ISBN 978-952-14-4453-1 (sähkökirja)

Kansi: Laura Laamanen

Taitto: Sirpa Puntti

Taiton suunnittelu: Maria Mitrunen

BALTO print, Liettua 2021

Anna palautetta kirjasta: kustannustoimitus@almatalent.fi

Sisällys

ALKUSANAT	9
1 JOHTORYHMÄN ROOLI JA MERKITYS	13
1.1 Johtoryhmä johtavana ryhmänä	13
1.2 Johtoryhmien olemassaolo ja profiili	16
1.3 Johtoryhmän jäsenen velvoitteet ja edut	19
1.4 Hyvän johtoryhmätyöskentelyn tunnusmerkit	23
1.5 Mitä johtoryhmätyöskentelyltä voi käytännössä odottaa?	27
1.6 Johtoryhmän suhde muihin johtaviin ryhmiin	30
1.7 Johtoryhmän puheenjohtajan erityinen tehtävä	35
1.8 Päätökset johtoryhmätyöskentelyn välttämättöminä tuotoksina	41
1.9 Johtoryhmä ja strategia	44
1.10 Johtoryhmän kehitysvaiheet	46
2 JOHTORYHMÄN MUOTOAUTUMISVAIHE	52
2.1 Milloin johtoryhmä syntyy?	52
2.2 Strategian vaikutus johtoryhmän kokoonpanoon	60
2.3 Organisaatorakenteen vaikutus johtoryhmän kokoonpanoon	64
2.3.1 Funktionaalinen organisaatio	65
2.3.2 Prosessiorganisaatio	66
2.3.3 Yksikköorganisaatio	68

JOHTORYHMÄN KÄSIKIRJA

2.4	Laajennettu ja tiivistetty johtoryhmä	70
2.4.1	Laajennettu johtoryhmä	70
2.4.2	Tiivistetty johtoryhmä	72
2.5	Johtoryhmän kokoonpanon erityistilanteita	73
2.5.1	Matriisiorganisaatio	74
2.5.2	Toisistaan erillään olevat yksiköt	75
2.5.3	Muutos johtoryhmän jäsenen tehtävässä	76
2.5.4	Rakennejärjestelyt	77
2.5.5	Henkilöstön edustus	77
2.6	Yksilökohtaisten tekijöiden merkitys johtoryhmätyöskentelyssä	78
2.6.1	Demografiset tekijät	79
2.6.2	Kognitiiviset tekijät	83
2.6.3	Persoonallisuustekijät	87
2.7	Johtoryhmän pelisäännöt	92
2.8	Strategiatyön käynnistyminen	100
2.9	Johtamishaasteiden merkitys strategian laatimisessa	105
3	JOHTORYHMÄN UUDISTAMISVAIHE	112
3.1	Uudistamisen idea eli johtoryhmän suuri tehtävä	112
3.2	Strategisen agendan laatiminen	116
3.3	Johtamisen kokonaisvaltainen hyödyntäminen	121
3.4	Johtoryhmän läpimurto	124
3.4.1	Jokainen jäsen strategisen agendan omistajana	125
3.4.2	Toteennäytetty kyky ratkaista erimielisyyksiä	127
3.4.3	Muutokset kriittisissä johtamisprosesseissa	130
3.4.4	Uuden aikakauden varhaiset tulokset	132
3.5	Nopea puuttuminen ja korjausliikkeet	133
3.6	Johtoryhmän jaksaminen ja eheys	136
3.6.1	Ongelma yksi: riittämätön lepo	138
3.6.2	Ongelma kaksi: liiallinen suorittamisen tarve	140

3.6.3 Ongelma kolme: oman organisaation kohtuuton kuormittaminen	142
3.6.4 Ongelma neljä: kyvyttömyys ottaa vastaan epämiellyttävää informaatiota	144
3.6.5 Ongelma viisi: oman erityisyyden korostaminen.	145
4 JOHTORYHMÄN VAKIINNUTTAMISVAIHE	148
4.1 Vakiinnuttaminen, ei vakiintuminen	148
4.2 Muutosjohtamisen painopisteen hallittu siirtäminen.	150
4.3 Seuraavan strategiaproessin valmisteleminen.	156
4.4 Johtoryhmän uudistumisen käynnistäminen	159
4.5 Johtoryhmän nopea uudistuminen.	161
4.6 Johtoryhmän perintö seuraavalle johtoryhmälle.	167
5 JOHTORYHMÄN KEHITTÄMINEN	173
5.1 Mitä on johtamisen kehittäminen?	173
5.2 Johtoryhmä kehittämisen kohteena.	177
5.3 Johtoryhmän vajavaisuutta vastaan taisteleva	179
5.4 Johtoryhmän kehittämiskäytöjen valitseminen	187
5.4.1 Johtoryhmän ulkopuolelta tuleva kehittäminen	188
5.4.2 Itseään kehittävä johtoryhmätyöskentely.	193
5.5 Eri kehitysvaiheiden ongelmia ja ratkaisuja.	198
LOPPUSANAT	225
VIITTEET	227
KIRJALLISUUS	231

Alkusanat

Vähän yli kaksikymmentä vuotta ennen tämän kirjoittamista istuin luennolla yhdessä Harvard Business Schoolin monista auditorioista. Luennon aiheena oli johtoryhmätyöskentely ja oppimestarina professori Michael Tushman. Kokemus oli mullistava. Enkä näin todetsani millään muotoa vähättele muita saman oppilaitoksen tarjoamia oppimiskokemuksia.

Olin tuohon mennessä työskennellyt noin kymmenen vuotta erilaisissa päällikkö- ja johtajarooleissa ja tullut tutuksi monien johtoryhmien kanssa. Lisäksi olin vain vähän aiemmin puolustanut johtamiseen ja organisaatioihin liittyvää tohtorinväitöstäni, jota valmistellessani olin taatusti lukenut enemmän johtamiskirjallisuutta kuin tavallinen johtaja koko työuransa aikana.

Silti en ollut koskaan osannut ajatella johtoryhmää siinä valossa kuin tuolla hetkellä.

Merkittäväntä oli ymmärtää, että johtaminen voi olla myös kollektiivista toimintaa. Perinteisestihän se mielletään yksilöiden tekemiseksi. Ihminen johtaa joko toista ihmistä tai ihmisjoukkoa, mutta on kuitenkin vain yksi ihminen.

Professori Tushman havainnollisti, miten tämän yhden ihmisen omaksumisen ja suoriutumisen rajat tulevat vääjäämättä vastaan. Ei kukaan voi hahmottaa, mitä kaikkea vähänkin suuremmissa organisaatioissa edes tapahtuu, saati ohjata sitä viisaasti omilla päätöksillään. Ei, vaikka juuri näin suurista johtajista mielellään ajatellaan.

Hyvään johtamiseen tarvitaan useita ihmisiä – johtoryhmä.

Meidän olisi syytä ymmärtää, mikä johtoryhmä on ja miten se toimii. Kenen meidän? Meidän, jotka työskentelemme johtoryhmissä, joko jäsenenä tai puheenjohtajana. Meidän, jotka pyrimme kehittämään johtoryhmien toimintaa. Ja meidän, jotka haluamme opiskella tai tutkia johtoryhmiä.

Näin sai alkunsa prosessi, joka johti tämän kirjan syntymiseen. Syntyprosessi oli siis varsin pitkä. Minulle se merkitsi herkistymistä johtoryhmille sekä käytännön töissäni että kirjaviisauden välityksellä. Vuosien saatossa aloin kerryttää omaa näkemystäni johtoryhmien toiminnasta. Omien valintojeni ja intohimojeni johdosta työelämäni on ollut rikas yhdistelmä johtamisen käytäntöä ja teoriaa. Merkittävän mittaisen ajanjakson olen saanut myös toimia käytännön ja teorian solmukohdassa johtamisen kehittäjänä. Se on antanut minulle mahdollisuuden kurkistaa lukemattomien johtoryhmien maailmaan lyhyen tai pidemmän ajan. Sanon lukemattomien, koska en mitenkään voi palauttaa mieleeni kaikkia. Kolminumeroinen lukumäärä niitä on joka tapauksessa.

Tutkimus- ja kehittämistyöni erityyppisten johtoryhmien parissa on tuonut arvokasta lisää tämän kirjan sisältöön. Samoin omat kokemukseni johtoryhmien jäsenenä ja ennen kaikkea puheenjohtajana. Niin myös havaintoni, joita olen kerryttänyt johtoryhmistä toimiesani hallitusten jäsenenä tai puheenjohtajana. Näiden kokemusteni ansiosta koen voivani käsitellä luontevasti eri sektoreiden, eri kokoluokkien ja erilaisissa kehitysvaiheissa tai johtamistilanteissa olevien organisaatioiden johtoryhmätyöskentelyä.

Jokainen kohtaamani johtoryhmä on ollut erilainen. Ei kuitenkaan niin poikkeuksellinen, etteikö niitä kaikkia voisi käsitellä tiettyjen näkökulmien avulla. Näitä näkökulmia tarjoilen tämän kirjan sivuilla.

Käytän termiä johtoryhmä läpi kirjan siitä huolimatta, että jotkut esimerkeissä tai muuten kuvaamani ryhmät kutsuvat itseään jollain muulla tavalla. Kutsun johtoryhmän kokouksessa pöydän päässä

(kuvaannollisesti ja usein myös käytännössä) istuvaa henkilöä ykkösjohtajaksi, johtoryhmän puheenjohtajaksi tai johtoryhmän vetäjäksi – näillä termeillä on pienempi merkitysero – ja muita johtoryhmän henkilöitä nimitän jäseniksi. Organisaationsa ylittä johtoryhmää kutsun ykkösjohtoryhmäksi ja muita alajohtoryhmiksi. Jos en käytä kumpaakaan etuliitettä, ei käsittelemäni asia eroa näiden erityyppisten johtoryhmien kohdalla.

Lähes kaikki viittaukseni todellisiin johtoryhmiin olen anonymisoinut. Henkilöt tai organisaatiot eivät siis ole tunnistettavissa. Tämä siksi, että käsittelen usein jonkinasteista vajavaisuutta johtoryhmän toiminnassa. Tämän avulla voin paremmin nostaa esiin johtoryhmän kehittämiseen liittyviä näkökulmia. Lisäksi yksittäisen johtoryhmän tai organisaation julkinen nimeäminen malliesimerkiksi olisi rohkea teko. Vasta aika näyttää, miten kestävää hyvyys on ollut. Puutteellisen toiminnan kuvaukset ovat tässä mielessä ajattomampia ja – näin uskon – opettavaisempia.

Käytän kirjassa tarkoin valittuja lähdeviittauksia. Tekstiin ne on merkitty loppuviiteinä, joten lukija voi myös ohittaa ne luontevasti. Opiskelija tai tutkija hyötyy kuitenkin niistä, ja kehotankin lämpimästi jokaista teoreettista mielenkiintoa tuntevaa perehtymään tarkemmin lähdeaineistooni.

Kirjassa on viisi päälukua. Keskeisimmät pääluvut etenevät tärkeimmän johtoaikutukseni – johtoryhmän kehitysvaiheiden – mukaisesti. Ne piirtävät kuvaa johtoryhmästä aikaan sidottuna projektina. Lisäksi kirjassa on omat päälukunsa johtoryhmän roolille ja merkitykselle sekä johtoryhmän kehittämiseksi. Viimeistä päälukua lukuun ottamatta pääluvut päättyvät ohjeistukseen johtoryhmän puheenjohtajalle, jäsenelle ja kehittäjälle. Viimeinen, johtoryhmän kehittämistä käsittelevä pääluku sen sijaan sisältää luettelon kysymyksiä ja vastauksia, mikä korvaa tiivistetyn ohjeistuksen.

Omat havaintoni ja kokemukseen perustuvat mielipiteeni ovat siis osa kirjan sisältöä. Niitä en yritä tieteellistää tai tehdä muutenkaan

yleismaailmalliseksi, vaan käytän niiden yhteydessä selkeästi minä-muotoa. Lukijan tehtäväksi jää arvioida näiden näkemysteni oikeellisuutta omaa kokemustaustaansa vasten.

Työelämäni aikana olen kohdannut useita hetkiä, jolloin olisin kaivannut ratkaisulähtöisesti kirjoitettua käsikirjaa. Sellaista kuin *Sudenpentujen käsikirja* oli pikkupojalle. Se tarjosi näppäriä ulospääsyjä käytännön haasteisiin, esimerkiksi majan rakentamiseen tai pikkulintujen ulkoruokinnan järjestämiseen. Suurempi hyöty oli kuitenkin siinä, että sen avulla saattoi löytää ratkaisuja asioihin, jotka eivät edes olleet tulleet mieleen mahdollisina ongelmina. Näin saattoi jonkun ilmiöön paremmin perehtyneen asiantuntemusta hyödyntämällä saada itse aikaan jotain, joka muutoin olisi jäänyt huomaamatta ja tekemättä.

Koska tällaista johtoryhmän toimintaan liittyvää kirjaa ei ollut olemassa, kirjoitin sen itse. Toivon sen tarjoavan sinulle sekä ratkaisuja kokemuksi ongelmiin että mieleenpainuvia havahtumisen hetkiä. Samanlaisia kuin itselläni oli kaksikymmentä vuotta sitten.

Kannuksessa maaliskuussa 2021

Mikko Luoma